

रत्न

वक

श्रीगणेशायनमः॥ अथरसहृदयश्लोकप्रारंभः॥ आर्या॥ भवभयरक्षणदक्षंन
 लामुग्धावबोधिनी तन्तुयात्॥ रसहृदयसुप्रयुक्तांटीकामद्भुभावनामत्तः॥१॥ गुणवारि
 धिकुक्कुलेहरिहरमिश्रः प्रतीतमहीमारव्यः॥ तसुब्रोभुविमहितोमहेशशिनामवि
 र्व्यानः॥२॥ श्लोक॥ तदन्ययेभारतिभावसंयुतस्तदात्मजः प्रस्तुतवाभिषग्वरे॥ चतु
 भुजोभाविताभावमानसः स्वलोकनातस्यकुलात्तुभावतः॥३॥ ज्येष्ठोभूद्भुविपारिजा
 तकतस्तः स्वडेनोलाव्ये तसुब्रो नथमल्लनामवसुदः प्रायोयशोर्धनितः॥ तसुब्रो
 नचश्रावणेनपतिनासंयस्यधर्माधिनागीर्वाणायुक्तगोत्रजेनसततंत्तान्नप्रच
 लः धर्तः॥४॥ श्लोक॥ अस्तिभातिप्रियंरूपं नामतेत्यंशपंचकं॥ आद्यंत्रयं ब्रह्मरूपं
 क्तिरूपंततोदयं॥५॥ आर्या॥ सदैत्यगदाकुलमखिलमिदंपश्यतोर्जैगयस्य॥ हृदयस्थैव
 गलिलाजातारसरूपिणीकस्तुरा॥६॥ श्लोक॥ अपाशिपादो जवजो गृहीता पश्यत्य
 चक्षुः सश्रुणो र्ब्रह्मकर्णः॥ सर्वतिवेषं नचतस्यवेत्ता तमात्तुपुस्तुपुपुराणं॥७॥
 श्लोक॥ रसोजलं रसो हर्षो रसः शृंगारपूर्वकः॥ रसभस्मविनायेन कथ्येते संहिताक्रमः
 ॥ अनुक्तमपि विज्ञेयं तन्न शृंगारज्ञातयोः॥८॥ आर्या॥ स्पीतांबरोथवलि जिह्वगक्ष
 यबलं हेरागगस्तुडचरः॥ जयविसहरिर्विहरजो विदलितभवेदन्यदुःखहरः॥९॥ श्लो
 क॥ रत्नाकरेयथा॥ सेतारूपं हरिद्राभं हस्ताविप्रादिपारदांशुति॥ ब्रह्मक्षेत्रियो

श्रुतिमंगलाच
सूक्तिप्रति

रसस्तुति

वैश्यः सुदुस्वेतरक्तपीतद्वस्त्रवस्त्रधारिरोज्ञातव्याः ॥ नलेषांस्वरूपमिति ॥ लौका
 अंतसुनीलोबहिस्त्वज्वलोयोमध्यान्हसूर्यप्रतिमप्रकाशः ॥ १० ॥ श्लोकः ॥ हरोहंतिजरा
 मृत्युमुर्ध्नितोव्याधिघातकः ॥ दत्तेचखेगतिंबद्धः कोन्यसूतात्छपाकरः ॥ ११ ॥ कञ्च इतिस्तमर्दी
 लाभोयथासूतोविहायधनचापलां ॥ दृश्यतेसौतदागियोमूर्ध्निःसूतरांबुधेः ॥ १२ ॥ इतिरसमर्दी
 श्लोकः ॥ रसस्तुपादांशसुवर्णः जीर्णः ॥ पिष्टीरुतोगेधकयोगतश्च ॥ तुलमांशगंधे क
 पुरितक्रमेणनिर्बीजनामाविलरोगहंता ॥ शनिनिर्बीजिवंधा ॥ १३ ॥ श्लोकः ॥ वी इतिस्तर्णपिष्टि
 जीह्वतेरभ्रकसत्वेहेमतारार्ककांतैः सहसाधितोय ॥ युतस्ततः षड्गुणगंधचूर्णैः
 सबीजबद्धोप्यधिकप्रभावः ॥ १४ ॥ श्लोकः ॥ पारुवोठजलोकाचभस्मत्तंचचतुर्विधं ॥ इतिरसेभभ्र
 बंधचतुर्विधः सूतोविज्ञेयोभिषगुत्तमैः ॥ १५ ॥ तदपारदस्यलक्षणंसंकेतकुलिका गंधकजायति
 यां ॥ श्लोकः ॥ पारुः पर्पटिकाबंधः पिष्टीस्तंभस्तुखोठकः ॥ जलोकापक्वबंधश्चभ
 स्मभस्मनिभंभवत् ॥ १६ ॥ आधरतपादपरिक्षा ॥ आर्द्रत्वंचघनत्वंचचापल्यंशु
 र्तेजसां ॥ यस्येतानिनदृश्यंते तंविद्यामृतसूतकं ॥ १७ ॥ इतिरसेन्द्रमंजले ॥ अथरस
 मंजिव्यां ॥ अजीर्णितुअबीजंतुसूतकंयस्तुघातयेत् ॥ ब्रह्महासदुराचारीममज्ञेद्रो
 हिमहेधरि ॥ युक्तामर्थः कस्तुणापराणांसतांस्वभावइति ॥ आर्या ॥ सुरशुक्लगे इतिपाम्यात्
 दिजहिंसापापकलपोद्भवंकिलासाध्यं ॥ तदपिचसमयतियस्मात्तस्मात्कोन्यः प तपाहति

कृष्णापरतेनैः मरुः खरागिरसमंभन ॥ पापिताभ्रतिरना
 वंभनानुभ्रयसुकेरुभयानां ॥ १८ ॥ इतिरसमर्दी
 नकस्तुणापरस्तस्मात् ॥ इतिरसमर्दी

विभ्रतरः ॥ ११ ॥ अताममेधेनकनेनपुष्पंगोकोटिदानेनगडेंद्रकोटिभिः ॥ सुवर्णभू

इतिपारदर्शनेपुष्प२०

दानसमानधर्मनोलेभेत्सूतकदर्शनेन ॥ २० ॥ आर्या ॥ रसबन्धकश्चधन्यः ॥

रंभे प्रापेस्यसत्तमभितिकरुणा ॥ सिद्धरसेकरिष्येमहीमहंनिर्जामरणं ॥ मूर्धित

वद्धमत्स्यावस्थयात्रिविधसूतराजस्यबंधनंप्रशंशति ॥ २१ ॥ रत्नोजराविषध

रस्यतुवेनतेयतुभयंनमामिसुरवेदितसूतराजहृदि ॥ अथरससिद्धसताविस

याचिनावेसांगतो ॥ मंधानेभैरवोयोगीसिद्धोनुधश्चकंधडी ॥ कोरंडकः सुरा

नंदसिद्धपादश्चदुर्षरी ॥ २३ ॥ कावेरीपूजितपदनिघेनाथोजिरंजने ॥ कपालीबि

दुनाथश्चकाकुचंदेश्वरीगजा ॥ २३ ॥ मल्लमः प्रभुदेवश्चघोरश्चोलीचेटिदिनी ॥

वालुकिलीनिदेवश्चरवंशः कपालिकस्तथा ॥ २४ ॥ इत्यादयोमहसिद्धासंयोगस्य

प्रसादतः संकल्पिताकालदंष्ट्रेलोक्यंविचरन्ति ॥ २५ ॥ शुभफलंतावदिदं

सुकुलेयज्जन्मधीस्वतंत्रापि ॥ सापिचसकलामहीतलतुलनफलवसुधेयं ॥ २६ ॥

भूतलविधेयतायाः कुथमपिविधभोगफलं ॥ भोगाश्चप्रतिचारीस्तदनित्यमहोष्ट

ह्ययफलम् ॥ २७ ॥ इतिधनदारीरभोगान्मलानित्यसदानित्यं ॥ मुक्तिस्तस्यज्ञाना

तस्याभ्यासात्स्थिरेदेहे ॥ २८ ॥ श्लोकाः ॥ मूलं ताप्यविमलालसस्यकांगवेकातप

वियतयश्चमहत्सास्युः सोवीरगंधकशिलालीचरंगधातुं ॥ पूरवेचराउपरसाः क

इतिसत्तमाहारसः

इतिसत्तमाहारसः
नामानि २२

हि

धितारसस्रैः ॥१८॥ सूतलोहादिनादेहमनिर्लंनिर्यदं भवेत् ॥ काष्ठेषध्यानागे
 नागवंगेचवंगमपिसूत्रैः सूत्रं तरेतारकनकेकनकचलीयतेसूते ॥१२॥ श्लो
 का ॥ परमालनीचनियतं भवतिलयोतत्र सर्वसत्वानां ॥ एकोसौरसराजशरीरम
 जरा मरकुस्ते ॥१३॥ आयरिसौ म्रह्मसोपरसैरतभूतैराजतेशाभनेवा ॥ श्लो
 का ॥ अमृतलं हि भजते हरभूतौ योगिनस्तथालीनाः ॥ तद्वत्कवलि तगगनेर
 स्राजो हेमलोहादौ ॥१४॥ स्थिरदेहाभ्यासवशात्प्राप्यज्ञानं गुणाष्टकोपेतं ॥ प्रा
 ऩ्नोति ब्रह्मपदं ॥ पुनर्भवावासदुर्बेन ॥१५॥ श्लोका ॥ एकांशेन च जगति विष्टभ्याव
 स्थितं परं ज्योतिः ॥ पादैः स्त्रिभिरस्तदमृतं सुलभं नवीरक्तिमात्रेण ॥१६॥ ना
 मापि देहसिद्धेः को गृह्णीमादिनाशरीरेण ॥ यद्योगगम्यममलमनसापि नेगा
 चरंतं ॥१७॥ श्लोक ॥ यज्ञानां नानापसौ विद्याध्ययनात्सदाचारात् ॥ अ
 त्यंतश्रेय इति अधिकतरं कल्पाणं ॥१८॥ गलितान्त्वामिकल्पः सर्वार्थविवर्जि
 तिश्चिदानंदः ॥ स्फुरतोप्यसूरिततनोः करोति किं जंतुवगस्य ॥१९॥ यद्भुयुगम
 ध्रगतं भूदयातगतं भाति प्रकाशते तत्र दृष्टिनिधाषयोगिनः पश्यंति स्वैच
 र्यामुद्रयोक्ततां हवसीति ॥२०॥ श्लोक ॥ कापालकुहेरजिह्वाप्र
 विष्टा विपरीतगा ॥ भुवोरंतर्गता दृष्टिर्मुद्रा भवति चैचरी ॥२१॥ श्लोक ॥ रागद्वेष
 विमुक्ताः सप्ताचारमपारहिताः ॥ सर्वत्रनिविशेषा भवंति चिद्रहसं स्यश्मि ॥२२॥

इति पारदेष
कलिकरण

इति सूतेस
नामः

किं मासतरो बीजस
म्यदांगं क्रियासहितं ॥

कर्मयोगः ॥ १९ ॥
 कर्मयोगः ॥ १९ ॥
 कर्मयोगः ॥ १९ ॥
 कर्मयोगः ॥ १९ ॥

या

अथ उर्ध्व

॥ पातनयंत्रं ॥ अष्टांगुलविस्तीर्णदिर्घलादशांगुलतः शोभांडं ॥ कंठायधः समंता
 चतुरंगुलीक्षतजलाधारं ॥ १ ॥ अंतः प्रविष्टतलभांडवदनजलमाननिजामुर्ध्वं प्रांता
 ॥ उपनिष्ठास्त्रिपिठपटादे यो दरषोऽशांगुलविशाला ॥ २ ॥ तस्मिन्तचोर्ध्वं भांडे निपा
 तितः सकलदोषनिर्मुक्तः सुतरां भवति रसेंद्रो जीर्णग्रासापिपालोसौ ॥ ३ ॥ अ
 वि धउर्ध्वेन पातियंतीर्यकातस्त्रिधोच्यते ॥ यत्र तिष्ठति सूतेंद्रो वन्हिस्तत्रान्यथाजले
 अथ परंशेषनीकाषण
 ॥ ४ ॥ अथ निरोधनं ॥ मर्दनमूर्ध्वनपातेः कदार्थिती भवति मयवीर्यत्वात् ॥ स्त्रष्टांबु
 अथ परंशेषनीकाषण
 जैः निरोधात्मुस्यांघांठयात् रघो भवति ॥ श्लोक ॥ गोजाविनरनारीणां मूर्ध्वं शुक्रं
 चशोणितं स्त्रष्टिरसासमारघ्वातां रघुदोषविनासिनी ॥ १ ॥ इत्थावतारादितियं ॥ इति
 रक्तसंधवघोटेन मुषादं दं प्रकल्पयेत् ॥ तत्संपुटे रसंक्षिप्तानवसारं सनिबुक्तं ॥ १ ॥
 तत्संपुटं प्रपत्नेन लेपयेत्संधिमुत्तमं ॥ वज्रमूर्ध्वं संप्रादाय वेष्टयेत्प्रयत्नतः ॥ २ ॥ त
 याशुष्कंच तद्धलाभूर्गर्भस्थापयेत्ततः ॥ अष्टांगुलप्रमाणेन मूर्ध्वोर्ध्वं तत्र पूरणं ॥ ३ ॥
 त्रिसप्तदिनपर्यंतं करीशाग्निश्चकारयेत् ॥ दिनेदिने प्रकर्तव्या मूर्ध्वसंधवसंयुतं ॥
 ५ ॥ भूर्गोर्भचतनः स्थाप्यमेकविंशदिनावधि ॥ अयं निरोधको नाम महासुखकर्षणः ॥ रं
 ६ ॥ अथ नियमनं ॥ इति लध्ववीर्यः सम्यक्चपलोसो नियमिते तदनु ॥ फणिलसु
 नांबुजमार्कवककेटीचिं चिकास्वेदात् ॥ ७ ॥ विशेषश्चावकाचकुप्यां मदातिष्य आ

सूते उर्ध्वपातनमपो
 नतिर्यरुपातन इति
 नत्रयः ॥ २

यस्तत्तितेध श्लोक

सास्योरसः स्यात्सुदृशियु रत्नसुराजिकेशोषणकैत्रिरात्रं॥ पिष्टततःस्विन्नतनुसुवर्णमुरयानयनस
सर्वधात्तु॥ ६॥ ३१ = इति सुवर्णदि अष्टधात्तुसुवर्णमासविः

ला

स्यामध्येविमुच्यते कलाशं कलादलाप्रधोकिंचिलदीयते॥ दारेमुद्राप्रकर्तव्या
वज्रमृत्तिकायाद्रहा॥ भूगर्भैकूपिकांस्थाप्यसिक्तयागभूपूरणा॥ करीषाग्निः प्रक
र्तव्योएकविंशदिनावधि॥ ४॥ अयंनियामकोनामवह्निकलांतकारकः॥ ३॥ अ
थदीपने॥ भूः स्वगटकणपरिचैर्लवणासुरिदिग्मुकांजिकैस्त्रिदिने॥ स्वेदनदी
पितौसौग्रासार्थंजायतेसूतः॥ १॥ स्वेदनंरसराजस्यक्षाराप्रलविषमह्यकेः॥
बिजपूरंसमादायष्टं तंमुत्सज्यकारयेत्॥ २॥ तस्यमध्येक्षिपेतसूतंकलांशंक्षारंयुतं सं
॥ द्वारंनिरुध्ययंत्रेनवस्यमध्येनिबंधयेत्॥ ३॥ दौलास्वेदः प्रकर्तव्यएकविंशदिना
वधि॥ दिनेदिनेप्रकर्तव्यनूतनंबीजपूरकं॥ ३॥ त्वेलिहानोहिधातंश्रुपीडमानो
बुभूक्षया॥ प्रमुनेवप्रकर्तव्यंरसराजस्यदीपनं॥ ४॥ अहसप्तदिनेचाथचतुर्द
शैकविंशतिसंस्कारः सूतराजेतूकमालक्रमतरंमते॥ ५॥ प्रचोदियुक्ततासहस्रा
भ्रः॥ भवतियदारसराजश्राप्येदलाद्वितीयमिदं॥ ६॥ पीतक्रियासुपीतंस्वेतंता
रक्रियासुमुखप्रदो॥ देयंस्वलेष्टष्टोदिव्योषधिभिः सनिर्मुखश्चरति॥ १३॥ आम्बव
र्गेलसंयुक्तयथालाभेनमर्दयेत्॥ अभ्रकादीनिचरतोसूतकोवासनामुख॥ १॥ घन
रहितबीजचारणसंप्राप्तदलादिद्रव्यहृतलत्याः॥ लपणात्राप्यसमुद्रंवरारििकाभ्रंशं
ष्टाः॥ २॥ अन्येपूर्वमहांतोलक्ष्मीकरिराजकौस्तुभादीनि॥ अवधार्प्यलध्ववंतः परा
स्वर्णतारादिकंरवस्वेहंतंनमुखोरसु॥ श्वरतिपुं ~~...~~ मुखोरसः ॥ ११॥ ५३ ५
ननेवानिरेएतत्तच

रस

३१

थप्रथमसुतासभ
चारणविधि

इति शोषणविधिः

अथ सु
रजाच
रजास

८

४१. अवसारभौषधीचा गणसूत्रतः औषधिप्रधानाभयेन नमस्त्रिकेवापात्रादघातुं न सर्वव्यामर्षः स्यात् ।
 करव्यं न्मन्वापरः श्राकण घराव्यानेवाके वा हेर परजापुद्वेवुनः यमगसापारानेव अष्टवृणानेव

मनेमराजाताः ॥ ३ ॥ क्षीरोषधीपदालैः स्तब्धो धोरागबंधनेस्वेदात् ॥ नपुनः पेश्वेदो
 द्रव्यत्वं वा विना गगनं ॥ ३ ॥ अहिमारमपाप्रागंतिदुलीयकसंयुतं ॥ स्नेहसर्ककरवीरं
 चलांगलीक्षीरकंदको ॥ १ ॥ कर्कोटीकंचुकीतुंबी ॥ पलाशं वाग्निमंधकं ॥ करीरं चि
 त्रकं शिग्रुवरुणं वैतसंवटं ॥ २ ॥ पटोलं जुनकुष्मांडीकदलीवडपकंदकं ॥ अश्वत्थं स
 रणं जालिंदहेरुं दाननेकं ॥ ३ ॥ अंतर्धूमेन सर्वाश्च देवदालिंदेहदिति ॥ ऊषधीक्षार
 नामे गणोस्तु परिकीर्तितं ॥ अश्वत्थं च ॥ अम्लवेतसजं बीरलकुचं बीजपूरकं ॥ चांगी
 चणकाम्लचनारंगुशरतुलिका ॥ १ ॥ अंबष्टकरमंदचकपित्तः कर्णगादिकः ॥ पंचाम्ला
 संयुतो वा स्यादम्लवर्षः प्रकीर्तितः ॥ २ ॥ चणकाम्लं च सर्वेषामेकमेव प्रशस्यते ॥ अम्लवेत
 समेकं च सर्वेषामुत्तमोत्तमः ॥ ३ ॥ अश्वत्थं बीरलं बलवान्भवति रसस्तस्य चारणो प्रोक्ताः ॥ सं
 धानवासनौषधीनिर्मुखाग्रहायोगाः ॥ ४ ॥ असाग्निने निराहाराक्रामणादहितस्य च ॥ इ
 त्येतावक्रियाज्ञेया अष्टभिः षष्ठं तांत्रजैत ॥ १ ॥ पूर्वधान्यानि निक्षिप्य आरनालं तु कारयेत् ॥ इति सेवंदवन
 सपत्रमूलसंस्कृष्टौषधीस्तत्र निक्षिपेत् ॥ १ ॥ क्षितकासीससामुद्रसिंधुपाषाणराजिकैः ॥ सं
 युक्तं कारयेत्वंतुसोमसताहंसस्थितं ॥ २ ॥ तत्रारन्नालसंयुक्तं ताम्रभांडे तु साधयेत् ॥ इति भारनालेकिकप्रश्नकृष्ण
 इत्यश्वत्थं चारणार्थसंधानेनौषधीं यथा ॥ अथ चतुःषष्टीद्विधाधिना प्राप्तीमा ॥ ३ ॥
 विज्ञेयं मोषधीवर्गं यथाशास्त्रे उदाहृतं ॥ जलजास्थलजा चैवासां ब्रह्मज्ञातुं कारयेत् ॥

गणः

अश्वत्था

अश्वत्थं

॥ ३ ॥

एतैस्सारीषधिषकाक्षाराम्लैश्च शुभोत्तयेत् ॥ ३ ॥

जलजांडसलीपद्मास्थल जाचप्रसारिणी ॥ जालिनी अभ्रचंद्राचचित्रपरात्रिप
रिका ॥ २ ॥ शरचंद्रौकसश्चैवतथाजलजमूलकाः ॥ समंगावारिभूर्त्तग्रावत्रपा
मार्गाजलेद्भव ॥ ३ ॥ अजरामरीउपांबुकुंभिकाजा लपिप्यली ॥ जलपूर्वांबुशीताश्च
कुमारीनागिनीतथा ॥ ४ ॥ सितजंधारवरश्चैवतथासर्पसुगंधिका ॥ रक्षाचष्टहतीत
र द्यमूर्तिमाब्जार्पादिका ॥ ५ ॥ तथाजलजुतकारीचमीनाक्षीअहिलोचना ॥ ^{सर्व}वाचिचंद्र ए
राहीचअपक्राईश्वरीतथा ॥ ६ ॥ कुकुंहालिनीचैवष्टहतीवृजकंदकं ॥ मुसंमोवनमा
लाचविदारीमोहनीतथा ॥ ७ ॥ मांडुकीलक्ष्मणाचैवउग्रासउत्तमानय्या ॥ शिखेचाकया
पोतीचनेदिनीष्टथिकालिका ॥ ८ ॥ हंसपदेशिषाश्चैवसारिवावायसीतथा ॥ दंतीगो
जीहिकाश्चैवगरूडिहमपुष्पका ॥ ९ ॥ समंगजलजाश्चैवमांसीपाषाणभेदिका ॥
अलंबुषामेघनादाशुकनाकपोगिकि ॥ १० ॥ क्षीरिकातुलशीधान्यामेधिकाचव
नांजिका ॥ वाराहीचलाकौसीतथाचअपराजिता ॥ ११ ॥ चतुःषष्टिगुणस्येषारुषधा
नांप्रकिर्त्तिताः षष्टाष्टकप्रयोगेनअवस्थानेवकारयेत् ॥ १२ ॥ निश्चद्रिकं हि गगनेक्षा
राम्ने भवितुं तथास्तुचैरेः ॥ सृष्टित्रयनीरकलातुंबुरस्समर्द्धितैचरति ॥ ५ ॥ स्वर्जि
कचूला भागेकविंशभागाजलस्यच ॥ तावत्काथंक्षिपेभांडेयावस्तेनसितंभवेत् ॥
१ ॥ क्षीलेक्षीलेजलदत्तास्वेतफेलांचग्रसते ॥ तदातुदोलाग्निचंत्रेलाद्रावयेदयोगतः ॥ २ ॥

इतिवतुः षष्टिभौष
मानि १२ अथ
कमि चंद्रिक-स-प
अक-वारणउपाय

त्रिसप्तवारकर्त्तव्यं द्रावणं मूत्रसंयुतं ॥ स्वर्णिका क्षारनामोयं द्रावणोपरमो मतः ॥ इति सप्त
 ॥ इति विशसपविधि ॥ शुद्धद्रव्यमुपादाय स्वरसानामसंभवे ॥ वारिष्यष्टगुरो
 साध्यं ग्रासं पादशेषितं ॥ १॥ सौमवल्लीरसेपिद्धादापयेत्त्रयं ॥ सौमवल्ली
 रसेनेव सप्तवारं श्रुभावेत् ॥ २॥ दापयेत्तपेभंडिरसेन सह संयुतं ॥ मूलशितेषु पु
 षायागव्यक्षिरेणोपेषयेत् ॥ ३॥ कलौत्रमेलेकांतं गगनं तैधोद्भिगं ॥ स्थापयेद्भवि
 तापेतु निर्मूलं ग्रसेने क्षणात् ॥ ४॥ जायते पिष्टिकाशीघ्रं नात्र कार्य विचारणा ॥ इति नि
 अन्यत्र मुडिनिर्वाशकेनागं बहुतलं निषेचयत् ॥ तेनाभ्रकंतु संयोज्य भूयो भू
 यस्तु देहत् ॥ १॥ चित्रकारिकं मूलनामैकेकेन तु सप्तधा ॥ भावितव्यं प्रपलेन
 गंधकाभ्रकचूर्णकं ॥ २॥ नागमुंडीरसाक्षिशंरसलुंगाभ्रभाविता ॥ शोडशशेन
 दातव्यं दोलायने चरेद्रसः ॥ ३॥ आर्या ॥ स्वडजीक्षितिस्वगणकलावाणान्वितम
 र्कभाजने त्रिदिने ॥ पर्युषितमारनालं गगनादिकभावेने शस्तं ॥ ७॥ संधवस्तुचकं र
 अंविडं सामुद्रकोद्भिदं ॥ रोमकंपां शुजंवेतिलवणाष्टकमुच्यते ॥ तस्मिन्नागं शुद्धं
 दातव्यनिसे चयेत्तौ वारान् ॥ वंगवातारविधोरसायनेनेव तथो ज्यं ॥ १॥ रवुरेकमि
 श्रकंचेति दिविधुं वंगमुच्यते ॥ खुरकंतु गुरोः श्रेष्ठमिश्रकं नरसेहितं ॥ १॥ आदौ ख
 ल्नेप्रदतां पिष्टिहं श्रुतारसश्चरति ॥ तारस्य तारकं भ्रमिदि सासूतेततोगगनं ॥ १॥ इति

क
 गणेशं प्रथमं पारि
 पुत्रं नृपं परमं भावि
 तं ॥ ३२

यनागभवत्
 गअथुतार
 गसपूर्वचेभ
 गलीव्याग
 गुरुद्रावा
 गनरुका
 गारिका
 गमगतेभ

तिष्ठन्पणोरसं नीत्वा गगनं तेन भावयेत् ॥ मर्दना जायते पिष्टिनात्र कार्य विचारणा

स्वानिर्जन्तस्य चारोत्थलुपश्चितक्रुशो धित ॥ तच्चतुर्दशविण्णामानु जाहंत्तु जाणहं ॥ १॥ केजाशोसहजं त
 सानिजं क्रुतिर्मनुवि ॥ युक्रमेण गुणैश्चेष्टनागोतीणरशो हि जंतं ॥ स्व २१ ॥ २२

रस
 स्पर्शतारपरिहा

स्वर्णपंचविधं प्रोक्तं भासतं सहजा ॥ एतत्तवराष्टकं चैव योज्यं षोडशवरीकं ॥ हृद्य
~~स्वर्णपंचविधं प्रोक्तं भासतं सहजा ॥ एतत्तवराष्टकं चैव योज्यं षोडशवरीकं ॥~~ ॥ १० ॥ त्रुष्टिशो

तप्तो
 अथ लोहपरि ॥ ११ ॥

दत्ताप्रदितं स्वलोभ्रहमेलाहादिचैतिरसेंद्रक्षिति ॥ गवित् सखं वीरवीजपू ॥ रामे
 मुंडातीक्ष्णं तथा कांडेभेदाप्रत्रत्रयोदशा ॥ मृदुकंठं च कंडारं त्रिविधं मुंडमुच्य
 ते ॥ ११ ॥ स्वरसारं च होत्रासंतारावर्तविडंतथा ॥ कलं लोहगज्जारखंच ॥ द्विधं ति क्ष्यामु

रचत्वप्रमाण

थते ॥ कां पलोहं चतुर्वेत्तिरोमकं भ्रामकं तथा ॥ चूं कं कौर्षिकं चेति गुलास्तस्योत्
 रोत्तराः ॥ स्वलोभ्रहमेलाहादिचैतिरसेंद्रक्षिति ॥ गवित् सखं वीरवीजपू ॥ रामे
 वरीकार्यदिर्घावावर्तुला तथा ॥ दीदशांगुलदीर्घेला मर्दकं चतुरंगुलं मुखं च त्रं

पिष्टार्गभस्त्रिलक्षणाचारणाभवति ॥ १३ ॥

द्विगुलां चतुर्गुलां चापि अष्टगुलां षोडशगुलां ॥ ११ ॥ दिगुलां चतुर्गुलां चापि अष्टगुलां षोडशगुलां
 मथावादात्रिशतागुलिते इति पंचात्रकमुत्तेन विधानेन चारयेत्सूतं मूत्रासः ॥ इति प्रासः
 पिष्टार्गभस्त्रिलक्षणाचारणाभवति ॥ १३ ॥ दोलनविधनमैरपिनानाविधभंग
 संस्कृतं गं ॥ तेन मारणाविधि नोच्छिष्टं पिष्टं वान्यमाने सैः ॥ १४ ॥ चारणाविधान

गंधकजाम्बू
 चणकादेन
 नेन गंधकेसुत
 ना हत्वा सुतेजा
 द

मह ॥ अन्ये ॥ ति भोगंधकनिष्पिष्टि शु ॥ पिष्टरजः ॥ दोला नविधाने द्वं वरसजी
 ए ॥ दति मभ्यंते ॥ १५ ॥ गंधपाषाणचूर्णं च चराकस्य रसेन तु ॥ भावयेत्सप्तवारं तु

कस्तुरी लवंग आत्र घालुन न्यारण सांग धका सकरा वे. याच रिति ते भतास पिष्टि वे व. अत्र पिष्टि वे होला अत्र न्यारण करा वे.

वर्णा
न्यार
॥ ३
रुजा
= ३
सा =
= ३
सखेर
कार कर
नय वा
रा घडन
सा पारस
शुक्र पिष्ट
कस्तुरी
रण करी
ठका जि
प्रकासरे

स्त्रीरजेन च साध ॥ ३॥ शुधुसूतपलेकंतुरवर्परदापयेत्ततः ॥ भावितंगंधकंदयून्नरपिंडे
नसंस्वतं ॥ दोलायंत्रे विधानेन पिष्टका भवति क्षरात् ॥ एवंतुसूतपिष्टापि जायेते पिष्टि
मथकं ॥ ३॥ तैलादिकतारसेहाटकतारादिगोलकं मुखेन ॥ चरितघनां सराजोहमादिति
चरेति पिंडितं ॥ ३॥ ^{अथ कुरुणां अत्र नोहो न्याशुक्र-यथासंज्ञक} कुरुणां शुविनीषाकां जश्रीफलोद्भवं ॥ कडुवातारसिद्धार्थः सो
भराजीविभांती ॥ १॥ अतसीजं महाकालीनि वजं तिलजंतु ॥ ^{उत्तमं वजं} प्रमागदिवदालीयं
तीतूवरविग्रह ॥ अंकोत्तो नम्र भिद्वातः फलानं तैलसंभवं ॥ वसेयोजलूकामंडुकव
राकप ^म भवाकु कुटीशिसि मरीजा ॥ गोशूकरनरोद्भवा अजोष्ट्रापरमेषां महिषस्य
तेथावसा ॥ मूत्रपुष्पशुक्रालियथा ॥ मूत्राणि हस्तकरभंमहिषाघरवाजिनः ॥ स्त्रीमूत्र
स्तथामूत्रं ^म पुष्पं बीजं च योजयेत् ॥ ११ ॥ अन्ये स्वच्छं घृता शुक्रपिष्टं मुखेन चारयेत्तैसि
द्योपदेशविधिना सितग्रासेन शुद्धे ॥ १२ ॥ तस्मिन्वति प्राये प्रायः ॥ अन्यप्रतमाह ॥ एके
उक्तविधानेन चारणं कुर्वन्ति ॥ भस्मक्षारा ^म शुष्को ^म क्षाराचलवणां च ॥ आलोहनि
अप्रलवंगे ^म शुल्भभाडे निधापयेत् ॥ १॥ पापचे शुक्रपिष्टाभं मथकं तेन भावेये
त् ॥ यसतेतक्षणास्सूतोगोलकं स्वद्धिधीयते ॥ २ ॥ अथवामक्षिकगगनं समभागा
पुरतपुटयुतंपक्वं ॥ मक्षपलोहपत्रेश्चेदांतश्रालेष्टस्त्रो ॥ १६ ॥ अंमिप्रताभिप्राये प्रका
रांतरमहपूर्वोक्तविधानं कुर्यात् ॥ १६ ॥ तवक्षाम्युपदेशं गंधाभ्यकसंभवे शतेयेन ॥ पक्ष

अथप्रासा
र सुवर्णतार आ
कस्तुरीसर्वलोहा
न्यारण तैलवर्णा
तेलात्रवसा मूत्र
ऋशु घालुन पा
थासः सातैल यं
सुवर्णादि अष्टलो
वे न्यारण करा वे
कस्तुरी ॥ इतिते
गंनारण

दि अष्ट लोहासरसासः न्यारण करायासः तैलवर्गाध्व घालायासः तैल व दत्त
कुणसाः बहोम रावे घालावे तंसांगतो ३-८
अथसुवर्णादि अष्ट लोहाये तैलवर्गात् न्यारण करायास
वसासांगतो ३१०=०

रिती देहसि ध्वं च्छित्तो व्याधिनाराणं गरसमस्र क्वचि रोगो देहाप्ये म्छित्तः क्वचि ॥११॥ ३१
 दो षा भ्या प्रभुजी तशास्त्र हृष्टे नकनणा ॥ गधाभात्रे प्रवेशे नो चंचलो भवेत् ॥११॥ ३१
 छिन्नसुरसो योग्यः स्याद्रसायणयोः ॥१९॥ रसराजरागदाया बीजानां पाकजायता
 समर्थः ॥ सूतकपक्षछेदीरसबंधे गंधकोर्तिहितः ॥२०॥ दत्तास्वले त्रुटि संगो गंधक
 प्रादोरसंचत्रुटिशोपितावमर्दनीयं यावत्सापिष्टकं भवति ॥२१॥ तदनं हृतवत्सि व
 स्यात्समभागनियोजितं तथा ॥ गगनं त्रुटिशोरसचुदत्ता कुर्वीत ययापितोपिष्टि ॥२२॥
 सपिचदीसेस्सलेलिपात्येते धोथदीयिषा ॥ यत्रेते नु च्छति म्रुक्तमले निहृतपक्षो भ
 गंधाभ्यां ॥२३॥ भस्मकारश्चरसो हेमासहयुष्यते सर्वैर्देवैर्अथवा गंधकपिलांपका
 द्रुतगंधकस्य मध्ये तु ॥२४॥ सावामहेमपिष्टाविपच्येते गंधके भूयः ॥ इत्थं हेमास
 तोमिलति दं दे तथा क्षालात्प्रियते ॥ कसति दे दे सति उभयसंयोगे सिति तथो
 क्तविधानेन दं दे मिलति तक्षागादलकत्तो म्रियते पंचतप्रुपयाति ॥ श्लोक ॥
 इति पयक्षछेदं दं रसमारणं नवां छति ॥ बीजानाम्पापपाकद्रुष्येति चतुदनुस
 प्यंति ॥२६॥ इत्समने के देषि बहु श्रमे गगनचारणमला निदि नूपते प्रकां क म्रि रै
 शास्त्रेषि संवादां ॥ सुंरलेप्यटि सेसाभ्यं च भाराप्रपादपं ॥ युवति मनुजालोके नापरः
 परमार्यचित् ॥३॥ रक्तः पीतो ध्मातोपि स्थूलतारकारहिष्णुः ॥ ब्रह्मी संपित ॥ क
 म्रि लिपातति सतो घनो यो ल्यः ५ ॥ रक्तो घनो रक्तो घनः पीतो घनः श्वेति त्रिविधिः तो
 पतितिसलंः सन्पातितसलं यश्चेति सप्रासः ॥ रक्तपीतं हृष्टं सस्ते हेमक्रीयासग
 एवं वि धो हर जो या व घो नो ब भ्र के न वि शति ॥ न मिलति ताव हं धं बंधनं कुतो भुजते ॥२६॥ ३४

गं न हितारक्तिया समुक्तं स्मो यै लो संव मे वे हं ॥ १ ॥ कदा चो हि न दे वी हं रं द धा म
 नो हं रं अं भो च य तदा वी र्यं त ज्जा तं शू भ म भ व कं ॥ २ ॥ श्वे त र क्त त था र्थी तं ॥ ३ ॥
 त द्भू म सं ग म्ना त् ॥ पि ना कं द दू रा ना गं व ड्या भं च च तु र्वि धं ॥ ३ ॥ आ तो व न्को द ल
 च यं पि ना कं वि स्र ज स लं ॥ फू लारं भु ज गः कु र्य दि दु रं भे क शं व त ॥ ३ ॥ च तु र्थं
 खे च रं ब्र ह्म ते वा ग्ये भ जे त् ॥ त स्मा त् व ङ्या च कं श्रे हं व्या धि वा र्ध क्य मू लु
 जि त् ॥ ४ ॥ वि श्व द कं हि ग ग नं वा सि त म यि वा स ना भि स त था ॥ त द पि न च र ति र से
 द्रः स तं क थ म त्र य त न त भ वे त् ॥ १ ॥ मु ल्के क म भ्य स लं ना न्यो र स प क्ष क र्त्त नै र्म थः ॥
 ते न नि स्त द्य प्र स रो नि र्ग म ते व धि ते सु रं व ॥ ३ ॥ ना धः प त ति न चो र्धं ति ह ति यं त्रै भ
 वे द नु रू द्वा री ॥ अ भ क जी र्णः सू तः प क्ष छि न्नः स वि शे यः ॥ ५ ॥ धे ता दि र्द्वि र्णः
 क थि ता स्ते स्थू ल तार का र हि ताः ॥ व ड्या स तं मुं च त्प रे ध्वा ता श्व का स तां यां ति ॥
 ६ ॥ सि त र क्ता सि त पी ता ये के चि दु दा हू ता घ ना लो के ॥ अ त्म ब ल निः स ला व डी श्रे
 ह स्तु से र्वां ॥ ७ ॥ सू ते धि र सा य णि ना यो ज्यं प रि क्ती र्त्ति तं प रं स तं ॥ त्रि वि धं ग ग न
 म भ ष्यं का चं किं च प त्र र जः ॥ ८ ॥ मु च ति स त तं ध्वा त् क रू र्ण सा र वि का रे के स था स्थि
 न्नः ॥ प रि कू ल का च किं दं ग्रा ह्य सा रं प्र य ले न ॥ ९ ॥ स्वे यो र्धं पिं डुं मा हि ष द धि दु ध मू त्र
 रा त्त दा ज्यैः अ थ पं च ग व्य यु क्तः स र्व पा प ति लो हि नि भं ॥ १० ॥ सू यो त प पी त र साः सू त प र
 य था न्ना जि ते दि यो लं प ठः दु ती न मो हं वा छि ति ॥ ४ ॥ ३०

च नृणां

कृत्वा

वृ

चतु

हृदय

अथ क
परिष्ठा

सचिनधोर्मपीताः शोषितारसावर्षे एवं विधाधातवः ॥ अतिदीसे भवेत् शुद्धो अं
 गाराः क्षपमागता ॥ पुनरन्यातर्ददेन्मूर्ध्नि द्विस्त्रिवाराणि बुद्धिमात ॥ यदा दीप्तो भ
 वेदकि शुद्ध ज्वाले प्रहाबला ॥ ११ ॥ तितं तु तदा विंश्यात् तत्स तं नात्र संशयः ॥ पतितं तु
 हृदयककार्यं किदंगारविबर्जितं ॥ ३ ॥ निगुं गलभयिहातु पुनर्धाम्योयथावत ॥ द्वि
 स्त्रिवरे मशेषंतु धातुसतं विमुच्यति ॥ ४ ॥ यदिलोहं तेषति पतितः जातगगनस्य तद्रस
 श्वरति मिलित्व सर्वं दं द्यो ह्योप धमिभि श्वरति नापि मुरेवः ॥ ५ ॥ माक्षिक सहितं गगनं ध्या
 तं संतं मुखप्रदं भवति ॥ तदनुचनार्गे वगेः सहितं च मुखप्रदं संतं ॥ ६ ॥ माक्षिकसलेयोष
 नसतं चरति सूतको निखिलं ॥ नियतं गभद्रा वीसरज्येते चैव ॥ १५ ॥ सतं घनस्य कांतं
 तालकयुक्तं संधितं ध्याते चोरे द्विभि रिरुसतं भवति सेवंधकारि परां ॥ १६ ॥ पात्रेयस्मि
 ऋषि शतित जले तै लविं दुर्ल सौर्ष्यं दिगुगंधवि सति तितं जं भक्तिं तं निंबकले ॥ पाके दुग्धं
 भवती शिरवराकारता वैव भूमौ का तलो हतधि दुरतिल क्षेणोक्तं न चान्यत ॥ लोहवा
 लकसतं ताल-गसमभागसारितं चरति ॥ अभिषवपीता अंगुलि मपितं गभिवत इव
 ति ॥ १७ ॥ वंगमथो घनसतं तालकषडा गसारितं चरति ॥ अभिषयो गा अरति ब्रजति रसे
 नात्र संसिदेह ॥ १८ ॥ बृहलं सुर्ल वली नचुलपुटे पतति पंचभिः सलवटकी तत गगनं की
 दरहितं च ॥ १९ ॥ तत्रूली बभ्यंत व शराम्ले भवितं येन बहुशः सृष्टि यनिरकणा तु

ए

ण